

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเห็นและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการพยาบาลประกอบด้วยการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินผู้รับบริการ (Assessment) การวินิจฉัยการพยาบาล (Nursing Diagnosis) การวางแผนการพยาบาล (Planning) การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ 7 ประการคือ 1). เป็นวิธีการที่มีขั้นตอนต่อเนื่องอย่างมีระบบ 2). เป็นวิธีการของการแก้ไขปัญหาลักษณะทางวิทยาศาสตร์ 3). เป็นวิธีการที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะและการตัดสินใจของพยาบาล 4). มีผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง 5). เป็นวิธีการที่มีเป้าหมายชัดเจน 6). เป็นกระบวนการที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับบุคคล ครอบครัว และชุมชน 7). เป็นการวางแผนปฏิบัติการล่วงหน้า ด้วยรูปแบบวิธีการขั้นตอนการดำเนินงานและแนวคิด กระบวนการพยาบาลจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือของวิชาชีพที่ช่วยให้พยาบาลวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาของผู้รับบริการ เป็นเครื่องชี้นำในการตัดสินใจ ช่วยให้การดำเนินการพยาบาลและการประเมินผลการพยาบาลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยสาเหตุนี้สถาบันการศึกษาด้านการพยาบาลทุกแห่งทั่วประเทศจึงได้นำขั้นตอนของกระบวนการพยาบาลมาใช้ในวิธีการในการนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล สำหรับคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เริ่มนำกระบวนการพยาบาลมาสอนในหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 และได้จัดอบรมพยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จนถึง พ.ศ. 2538

จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และการอบรมพยาบาลวิชาชีพ รวมทั้งสนทนากลุ่ม (focus group) นักศึกษาพยาบาล คณะผู้วิจัยได้ประเด็นปัญหาน่าสนใจที่ต้องการคำตอบ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มิได้สนใจที่ติดต่อกระบวนการพยาบาลโดยรวม โดยเชื่อว่ากระบวนการพยาบาลเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานพยาบาล

2. แม้ว่านักศึกษาจะมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการพยาบาล แต่นักศึกษากล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาลในแต่ละขั้นตอน เช่น การประเมินผู้รับบริการมีรายการในแบบฟอร์มมากเกินไป และใช้เวลานานในการประเมินการเขียนแผนการพยาบาลยาวนาน และต้องเสร็จเรียบร้อยก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน ทำให้นักศึกษาฝึกฝนไม่เพียงพอ การเขียนข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลค่อนข้างยาก และอาจารย์ผู้สอนแต่ละท่านแนะนำนักศึกษาแตกต่างกัน เป็นต้น

3. พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการพยาบาลโดยรวม แต่บางส่วนไม่ได้นำไปใช้ในการให้บริการแก่ผู้ป่วยโดยมีเหตุผลหลายประการ เช่น เชื่อว่าการใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเรื่องยุ่งยาก และต้องใช้เวลาที่ไม่เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงซึ่งงานมาก จำนวนผู้ปฏิบัติงานจำกัด จะทำได้เฉพาะในการเรียนการสอนเท่านั้น ขาดทักษะในการใช้โดยเฉพาะขั้นตอนของการกำหนดข้อวินิจฉัยการพยาบาล ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น

ดังนั้นเป็นความจริงหรือไม่ที่นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการพยาบาล แต่มีปัญหาลักษณะอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาล เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นที่น่าประหลาดใจยิ่งว่าการทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล ซึ่งเป็นแก่นและสาระสำคัญของวิชาชีพนี้ค่อนข้างน้อยมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีเพียงงานวิจัย 2 เรื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ศึกษาถึงกระบวนการพยาบาล และการเขียนแผนการพยาบาล โดยเรื่องแรก จัสตัสและมอนท์โกเมอรี (Justus and Montgomery, 1986) ศึกษาในนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลระดับต้น (Associate Degree Program) และฮิลด์แมน (Hildman, 1991) ศึกษาทัศนคติของพยาบาลวิชาชีพที่มีต่อการเขียนแผนการพยาบาลอย่างมีระบบระเบียบง่ายต่อกระบวนการพยาบาล ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาประเด็นปัญหาทัศนคติต่อกระบวนการพยาบาล และปัญหาลักษณะอุปสรรคต่อการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ โดยต้องการทราบถึงทัศนคติ ปัญหาลักษณะอุปสรรคในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ของนักศึกษาพยาบาลพยาบาลชั้นปีที่ 4 ทั่วประเทศ เหตุผลสำคัญที่เลือกศึกษาประชากรกลุ่มนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พร้อมจะเข้าสู่ระบบบริการสาธารณสุขคือ ผู้ใช้กระบวนการพยาบาล และคาดหวังว่าจะนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้รับบริการ

การศึกษาครั้งนี้จึงสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิชาชีพพยาบาล เพราะเป็นการสะท้อนถึงทัศนคติของนักศึกษา รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ ซึ่งผลการศึกษานี้จะนำมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการนำ

กระบวนการพยาบาลไปใช้ในการฝึกปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่การใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริงได้อย่างครอบคลุม และมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

1.2.1 ทักษะใดต่อกระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทยเป็นอย่างไร

1.2.2 ปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทยมีหรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาทักษะใดต่อกระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทย

1.3.2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

นักศึกษาพยาบาลในประเทศไทยมีทัศนคติในทางบวกต่อกระบวนการพยาบาล

1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดของกระบวนการพยาบาลประกอบด้วย การดำเนินการ 5 ขั้นตอนได้แก่ การประเมินผู้รับบริการ (Assessment) การวินิจฉัยการพยาบาล (Nursing Diagnosis) การวางแผนการพยาบาล (Planning) การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) (สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ และเอี่ยมพร ทองกระจาย, 2533) เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อกระบวนการพยาบาล และปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาล และใช้องค์ประกอบด้านความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมเป็นกรอบของทัศนคติด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทัศนคติต่อกระบวนการพยาบาล ปัญหาอุปสรรคต่อการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

1.6.2 นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้

1.6.3 ได้แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้

1.6.4 ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในสถานการณ์จริงในการให้บริการแก่ผู้ป่วยภายหลังจบการศึกษา เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการบริการอย่างมีคุณภาพ

1.7 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย(Descriptive research) เพื่อศึกษาทัศนคติต่อกระบวนการพยาบาล และปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทย

1.8 คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1.8.1 กระบวนการพยาบาล หมายถึง เครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นในการให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการ อาศัยหลักการแก้ปัญหาตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินผู้รับบริการ (Assessment) การวินิจฉัยการพยาบาล (Nursing Diagnosis) การวางแผนการพยาบาล (Planning) การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation) และการประเมินผลการพยาบาล (Evaluation)

1.8.2 ทัศนคติต่อกระบวนการพยาบาล หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกและคุณค่าที่มีต่อกระบวนการพยาบาล และที่มีต่อการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้กับผู้รับบริการ

1.8.3 ปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาล หมายถึง บุคคล สิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ขัดขวางต่อการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ 5 ขั้นตอนคือ 1. การประเมินผู้รับบริการ 2. การวินิจฉัยการพยาบาล 3. การวางแผนการพยาบาล 4. การปฏิบัติการพยาบาล และ 5. การประเมินผลการพยาบาลหรือแม้ว่าจะมีการใช้ครบทุกขั้นตอนก็เป็นไปได้ไม่สะดวกราบรื่น